

Ks. KRZYSZTOF DREWS

Gdańskie Seminarium Duchowne

Posługa kapłana w nauczaniu Jana Pawła II w czasie pielgrzymek do Ojczyzny

Streszczenie: Temat posługi kapłana w Kościele zajmował szczególne miejsce w nauczaniu Jana Pawła II w czasie jego pielgrzymek do Ojczyzny. Powyższa dysertacja ukazuje obraz kapłana przedstawiony przez papieża w jego przemówieniach, homiliach i słowach skierowanych do biskupów, kapłanów, zakonników, alumnów i wiernych podczas pielgrzymek do Polski w latach 1979–2002. Prezbiter z ludu wzięty i dla ludu ustanowiony ma służyć w Kościele, trwając w „jedności w biskupie”, w wierności, miłości pasterskiej i braterskiej, dając osobiste świadectwo wiary w Chrystusa, którego Ofiarę Eucharystyczną codziennie sprawuje, czerpiąc z niej siłę i moc. Kapłan, uczestnicząc w jedynym i wiecznym kapłaństwie Jezusa Chrystusa Najwyższego Kapłana, ma realizować swoje powołanie poprzez misję ewangelizacyjną, sprawowanie kultu Boga i uświęcanie ludzi oraz funkcję służebną w duchu miłości na wzór miłości Dobrego Pasterza.

Słowa kluczowe: biskup, Jan Paweł II, Kościół, Kościół w Polsce, misja nauczania, misja służby, misja uświęcania, papież, pielgrzymki do Polski, posługa Kościoła.

Jan Paweł II, pielgrzymując po Polsce, wielokrotnie brał udział w odrębnych spotkaniach z kapłanami, do których kierował swoje słowo. W 1987 r. w Lublinie udzielił też święceń prezbiteratu 46 diakonom¹. W swoich przemówieniach

¹ Zob. Jan Paweł II, *Dzień po dniu, Ilustrowane kalendarium Wielkiego Pontyfikatu 1978–2005*, red. J. Sosnowski, Kraków 2005, s. 448; zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Homilie, Przemówienia*, Kraków 2005, s. 460; Jan Paweł II, *Przemówienie do księży i wiernych w katedrze warszawskiej zgromadzonych w katedrze, Warszawa, 2 czerwca 1979*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 12–14; Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze, Częstochowa, 6 czerwca 1979*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 117–125; Jan Paweł II, *Przemówienie do księży archidiecezji poznańskiej zgromadzonych w katedrze, Poznań, 20 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 307; Jan Paweł II, *Przemówienie do księży archidiecezji wrocławskiej, zakonników i zakonnic zgromadzonych w katedrze, Wrocław, 21 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 327–328; Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem święceń kapłańskich, Lublin 9 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 410–416; Jan Paweł II, *Homilia w czasie nieszporów eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic, Tarnów, 10 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 428–433.

podkreślał służebny charakter kapłaństwa, w którym kapłani są „z ludzi wzięci, dla ludzi postawieni we wszystkim, co się odnosi do Boga” (Hbr 5, 1)². Jezus Chrystus wybrał niektórych spośród wiernych, aby w Jego imię publicznie wykonywali w Kościele posługę kapłańską dla dobra ludzi. Sam posłany przez Ojca, posłał na świat Apostołów, aby przez nich i przez ich następców, biskupów, nieustannie wykonywać swój urząd nauczycielski, kapłański i pasterski. Zatem za Janem Pawłem II można stwierdzić, że kapłaństwo jest sakramentem odkupieńczego Czynu Chrystusa³. Prezbiterzy są współpracownikami biskupów, a złączeni z nimi w posługiwaniu kapłańskim są wezwani do służenia ludowi Bożemu. Świętością życia, słowem i przykładem mają budować dom Boży, to jest Kościół⁴.

Według *Pontyfikału Rzymskiego* zadaniem prezbiterów, którzy wyrastają ze wspólnoty parafialnej i w parafii realizują powierzone im posługi, jest gromadzić Lud Boży przez posługę słowa i sakramentów, rozwijać jego wiarę, przewodniczyć mu i prowadzić wszystkich do zjednoczenia w miłości⁵. Prezbiterzy mają głosić Słowo Boże, które sami z radością przyjęli, rozważać prawo Boże, wierzyć w to, co przeczytali, nauczać tego, w co uwierzyli i pełnić to, czego innych nauczają. Słowem i przykładem powinni budować Kościół. Z radością i miłością, mocą Chrystusa, powinni pełnić posługę uświęcania, składać wraz z duchowymi ofiarami wiernych Chrystusową Ofiarę, włączać przez chrzest ludzi do Ludu Bożego, odpuszczać grzechy w imieniu Chrystusa i Kościoła w sakramencie pokuty, umacniać chorych, namaszczać ich świętym olejem, w różnych porach dnia składać Bogu uwielbienia, dziękczynienia i prośby. Mają czynić to wszystko pamiętając, że zostali wzięci z ludu i dla ludzi ustanowieni, aby im pomagać w dążeniu do Boga⁶. Posługując w imieniu Chrystusa – Pasterza, prezbiterzy złączeni z biskupem, mają łączyć wiernych w jedną rodzinę, którą będą mogli przez Chrystusa, w Duchu Świętym doprowadzić do domu Ojca niebieskiego⁷.

Jedność w biskupie i trwanie w wierności

Jan Paweł II jako biskup Rzymu znający problemy różnych Kościołów lokalnych na całym świecie, a zarazem biskup pochodzący z Polski ukazywał różne

² Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 460.

³ Zob. Jan Paweł II, *Homilia w czasie niesporów eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic, Tarnów, 10 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 432.

⁴ Zob. *Pontyfikał Rzymski*, w: *Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, Katowice 1999, s. 73.

⁵ Zob. *tamże*.

⁶ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 460.

⁷ Zob. *Pontyfikał Rzymski...*, s. 73.

aspekty powołania kapłańskiego. Znając realia życia księży, mówił do nich o ich posłaniu – głosicieli Słowa Bożego, jakie są ich zadania, rzeczywistość, postawy, fakty i problemy⁸. W swoim przemówieniu w archikatedrze warszawskiej rozpoczynającym pielgrzymkę do Polski w 1979 r. podkreślił, jak wielkie znaczenie dla działalności księży w Kościele ma ich jedność, jaką mają w swoim biskupie (w tym czasie znakiem tej jedności w Kościele warszawskim był Prymas Polski S. Wyszyński)⁹. Ta jedność objawia się na dwóch poziomach – w diecezji, ze swoim biskupem miejsca, i z biskupem rzymskim, ukazując w ten sposób powszechny wymiar posługi kapłana w Kościele¹⁰. Kapłan jest głosicielem Chrystusa w łączności zarówno ze swoim biskupem, jak i z papieżem – powtarzał często Jan Paweł II¹¹. Wydaje się, że największe przesłanie do kapłanów w czasie swoich pielgrzymek do ojczyzny skierował papież w katedrze częstochowskiej w 1983 r. Był pod wielkim wrażeniem spotkania z księżmi z Meksyku w Guadalupe w 1979 r. Także i w swojej ojczyźnie przypominał kapłanom tę prawdę, że zostali z ludu wzięci i dla ludu ustanowieni, by być „sługami Chrystusa i szafarzami Bożych tajemnic” (por. 1 Kor 4, 1)¹². Jan Paweł II w bardzo mocnych słowach podkreślił, że Kościół w Polsce tak jak dzięki kapłanom, ich stylowi życia, służbie i świadectwu jest niepokonany, tak i przez kapłanów ten Kościół można zniszczyć, przez jakiegokolwiek ich „rozchwianie”¹³. Te słowa papieża okazały się bardzo prorocze, gdy w późniejszym czasie, a szczególnie na przełomie XX i XXI wieku różne wrogie środowiska w Polsce zaczęły uderzać w Kościół, wykorzystując prawdziwe bądź wyimaginowane grzechy księży. Kapłan głoszący Chrystusa powinien być człowiekiem, który poświęca się Bogu i drugiemu człowiekowi bez reszty, będąc „światłością dla świata”¹⁴, tym bardziej w tych trudnych czasach, kiedy próbuje się zniszczyć Kościół – podkreślał papież w 1983 r.¹⁵ Ksiądz będzie wiernym głosicielem prawdy, jeżeli będzie trwał w postawie wierności „na zawsze” i w ten sposób będzie mógł „umacniać braci”¹⁶.

⁸ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze, Częstochowa, 6 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 118.

⁹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży i wiernych archidiecezji warszawskiej zgromadzonych w katedrze, Warszawa, 2 czerwca 1979*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 12.

¹⁰ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży archidiecezji poznańskiej zgromadzonych w katedrze, Poznań, 20 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 307.

¹¹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze, Częstochowa, 6 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 118; zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży archidiecezji poznańskiej zgromadzonych w katedrze, Poznań, 20 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 307.

¹² Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze, Częstochowa, 6 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 118.

¹³ Zob. *tamże*.

¹⁴ Zob. *tamże*, s. 121.

¹⁵ Zob. *tamże*.

¹⁶ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 464.

Eucharystia

Szczególna rola w budowaniu Mistycznego Ciała Chrystusa, czyli Kościoła, przypada Eucharystii, którą Chrystus powierzył umiłowanej Oblubienicy, Kościołowi, jako „pamiętkę swej męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną”¹⁷ – przypominał papież. Dlatego Kościół ukazuje się światu przede wszystkim przez świadome, pełne zaangażowania i czynne uczestnictwo całego Ludu Bożego w liturgii, „zwłaszcza w tej samej Eucharystii, w jednej modlitwie, przy jednym ołtarzu pod przewodnictwem biskupa, otoczonego kapłanami i sługami ołtarza”¹⁸. Ośrodkiem życia duchowego duszpasterza i wspólnoty parafialnej oraz źródłem ożywiającym całą egzystencję kapłana i jego działalność winno być sprawowanie Eucharystii. Kapłaństwo i Eucharystia, nauczał Jan Paweł II, są ze sobą nierozdzielne¹⁹. Jest niejako „z niej” i „dla niej”²⁰. Wtedy dopiero kapłan ma siły do tego, by oddać Chrystusowi do dyspozycji całe swoje jestestwo: duszę i ciało – aby On mógł przez niego działać i dokonywać swego zbawczego dzieła²¹. W Eucharystii ma swoje korzenie i podstawę duch wspólnoty braterskiej, dlatego od Eucharystii kapłan powinien zaczynać wszelkie wychowanie do ducha wspólnoty²². Pogłębione życie liturgiczne w parafii prowadzi do umocnienia poczucia wspólnoty²³. Z Eucharystii wypływa zobowiązanie do miłości braci i służby tym, za których Chrystus złożył swoje życie w ofierze. Obowiązkiem duszpasterzy jest takie sprawowanie Eucharystii, aby doświadczenie komunii wyniesione ze świątyni znajdowało swoje potwierdzenie i dopełnienie w życiu parafii. Trzeba tak wychowywać uczestników Eucharystii, aby prowadziła ona do poczucia odpowiedzialności za braci, różne dzieła miłości i wzajemnej pomocy²⁴.

¹⁷ Jan Paweł II, *Orędzie do osób konsekrowanych*, Częstochowa, 4 czerwca 1997, w: *Pielgrzymki...*, s. 943; zob. Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium”* z dnia 4 grudnia 1963, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 40–70, n. 47 (dalej: KL).

¹⁸ KL, n. 41.

¹⁹ Zob. Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”*, Wrocław, 1 czerwca 1997, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 885.

²⁰ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Liturgii Słowa*, Warszawa Praga, 13 czerwca 1999, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 1140.

²¹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży i wiernych w katedrze warszawskiej zgromadzonych w katedrze*, Warszawa, 2 czerwca 1979, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 14; Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem święceń kapłańskich*, Lublin 9 czerwca 1987, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 414.

²² Zob. *tamże*, s. 6.

²³ Zob. KL, n. 47.

²⁴ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone w czasie spotkania Ekumenicznego w rezydencji Prymasa Polski*, Warszawa, 8 czerwca 1987, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 378; Jan Paweł II, *Homilia w czasie liturgii słowa odprawianej przed kościołem Braci Polskich Męczenników*, Gorzów Wielkopolski 2 czerwca 1997, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 902; Sobór Watykański II, *Dekret o formacji kapłańskiej* z dnia 28 października 1965, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, n. 6 (dalej: DK).

„Żrenica oka”

Formacja przyszłego kapłana rozpoczyna się w seminarium, gdzie kandydat do święceń przygotowuje się do posługi słowa, „by objawione słowo Boże coraz lepiej rozumieli, przez rozmyślanie posiedli, a mową i obyczajem wyrażali”²⁵ – przypomniał Jan Paweł II przy okazji wmurowania kamienia węgielnego pod nowe seminarium w Szczecinie w 1987 r. Papież wielokrotnie przy okazji swoich pielgrzymek odwiedzał seminaria duchowne, dokonując przy tej okazji ich poświęcenia²⁶. Mówił często, że to właśnie one są „żrenicą oka” biskupa, a nawet całego Ludu Bożego danego Kościoła²⁷. To z nich są posyłani ci, którzy mają głosić Chrystusa słowem i przykładem, „mocni duchem, umysłem, modlitwą, kochający szczerze Boga i ludzi”²⁸, aby jako pragnący głosić Dobrą Nowinę przyjmowali postawę sympatii i miłości wobec najbardziej potrzebujących²⁹. Papież tuż przed ogłoszeniem nowej adhortacji *Pastores dabo vobis*, w czasie swojej pielgrzymki w 1991 r., podkreślał, że Kościół świadomy potrzeby nowej ewangelizacji świata stawia nowe wymagania przyszłym kapłanom, których powinien cechować sposób bycia będący w łączności z uczuciami i postawami Chrystusa Dobrego Pasterza³⁰.

Miłość pasterska

Naczelną zasadą jednoczącą liczne i różnorodne zadania prezbitera powinna być miłość pasterska. Jej wzorem jest miłość Chrystusa do ludzi, której przejawy prezbyter winien się starać odtworzyć w swoim życiu, aż do całkowitego daru z siebie dla owczarni, która została mu powierzona³¹. Prezbyter jest tym, który musi potrafić ukazywać ludziom Chrystusa, „który nie przyszedł, aby Mu służono, ale aby służyć i dać duszę swoją na okup za wielu” (Mt 10, 45; zob. J 13,

²⁵ Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 460.

²⁶ W 1991 r. papież poświęcił aż pięć seminariów duchownych: w Koszalinie, Radomiu, Łomży, Olsztynie i Częstochowie.

²⁷ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 461; Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone z okazji poświęcenia budynku Wyższego Seminarium Duchownego diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, Koszalin, 1 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 563.

²⁸ Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone z okazji poświęcenia budynku Wyższego Seminarium Duchownego diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, Koszalin, 1 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 563.

²⁹ Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone z okazji ceremonii poświęcenia nowej części budynku Wyższego Seminarium Duchownego diecezji łomżyńskiej, Łomża, 5 czerwca 1991*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 639.

³⁰ Zob. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Pastores dabo Vobis”*, Rzym 1992, n. 57 (dalej: PDV).

³¹ Zob. Kongregacja do spraw duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Watykan 1994, n. 43.

12–17), aby stawszy się sługą wszystkich, wielu pozyskał (zob. 1 Kor 9, 19)³². Z miłości pasterskiej prezbitera wynika również obowiązek wspierania ubogich i potrzebujących oraz troska o rozwój posługi charytatywnej w powierzonych wspólnotach wiernych³³.

Miłość pasterska, do której wzywa prezbitery Najwyższy Kapłan, graniczy z heroizmem, gdyż w każdej chwili kapłan powinien być gotowy do oddania swego życia za owce (J 10, 11. 15). Istotne rysy miłości pasterskiej są widoczne w życiu, działaniu i słowach Jezusa. Ma to być przede wszystkim miłość pokorna (Mt 11, 29). Kapłaństwo wymaga wyrzeczenia się osobistych ambicji i chęci panowania nad innymi, nie daje miejsca postawie wywyższania się i autokratyzmu³⁴. Kapłan powinien cechować się stylem ewangelicznego świadectwa i społecznej służby – podkreślał w Częstochowie w 1979 r. Jan Paweł II³⁵. Byłby to prawdziwy dramat, gdyby sytuacja bytowa księży, ich wolność od wielu codziennych udręk, z którymi muszą borykać się ludzie świeccy, stworzyła jakąś między nimi obcość³⁶. Miłość pasterska powinna zatem przejawiać się we współczuciu okazywanym ludziom przygnębionym, zainteresowaniu problemami chorych i cierpiących, karmieniu głodnych, trosce o ubogich, sieroty i wdowy, a także w postawie miłosierdzia okazywanej grzesznikom³⁷. Przykazanie miłości bliźniego jest wielce zobowiązujące dla prezbitery, szczególnie pracujących w duszpasterstwie parafialnym³⁸. Na proboszczach, jako przedstawicielach biskupa, spoczywa główna odpowiedzialność za budowanie Kościoła w tej części diecezji, w której piastują swój urząd³⁹. W realizacji wymogów miłości pasterskiej pomaga poznanie ludzi i warunków ich życia oraz takie zalety, jak: dobroć serca, szczerość, siła i stałość ducha, ustawiczna troska o sprawiedliwość, ogłada towarzyska i inne⁴⁰. Przydatne mogą okazać się ponadto cierpliwość, gotowość do szybkiego przebaczenia, uprzejmość, ofiarność w udzielaniu pomocy oraz usłużność wolna od eksponowania osobistych zasług⁴¹.

³² Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1987*, w: *Pielgrzymki...*, s. 465.

³³ Zob. W. Słomka, *Oblicza kapłańskiej miłości*, w: *Kapłan pośród ludu kapłańskiego*, red. W. Słomka, J. Misiurek, Lublin 1993, s. 33–41.

³⁴ Zob. Jan Paweł II, *Prezbiter człowiekiem miłości*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 308–309; zob. A. Michalik, *Duszpasterz wczoraj, dziś i jutro*, t. I, Tarnów 1997, s. 89–97.

³⁵ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze, Częstochowa, 6 czerwca 1979*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 121.

³⁶ Zob. Jan Paweł II, *Homilia w czasie nieczynności eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic, Tarnów, 10 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 432.

³⁷ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do więźniów wygłoszone w zakładzie karnym, Płock, 7 czerwca 1991*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 705.

³⁸ Zob. Paweł VI, *Duszpasterstwo, służba, miłość, Przemówienie podczas audiencji ogólnej (8 VII 1970)*, w: Paweł VI, *Kapłaństwo dzisiaj, Wybór przemówień*, red. E. Weron, Warszawa, Poznań 1978, s. 64–67.

³⁹ Zob. KK 28.

⁴⁰ Zob. Sobór DK, n. 3.

⁴¹ Zob. PDV, n. 23.

Braterska miłość

Osobisty przykład Jezusa oraz organiczna więź z Najwyższym Kapłanem Nowego Przymierza zobowiązują każdego prezbitera do świadectwa miłości. Braterska miłość i rzeczywiste więzy przyjaźni winny w pierwszym rzędzie cechować relacje prezbitarów ze swoim biskupem⁴². Podobnie w duchu braterstwa i miłości winni odnosić się do siebie nawzajem księża, zwłaszcza współpracujący ze sobą w jednej wspólnotie parafialnej⁴³. Prezbyterzy są dłużnikami ludzi świeckich, do nich więc winni zwracać się z szacunkiem i miłością. Posługa pasterska domaga się postawy zaufania, wrażliwości, współczucia i wielkodusznej troski o wszystkich członków wspólnoty parafialnej, a zwłaszcza o dystansujących się od życia parafialnego i o tych, którzy nie rozpoznali jeszcze Chrystusa jako swego Zbawiciela⁴⁴.

W nauczaniu soborowym posługa kapłańska ukazana jest jako troska o budowanie wspólnoty braterskiej w kościele⁴⁵. Posługiwanie duszpasterskie odnosi się bowiem nie tylko do każdego chrześcijanina z osobna, lecz jest zaangażowaniem w formowanie autentycznej wspólnoty chrześcijańskiej. Prezbyterzy gromadzą w imieniu biskupa rodzinę Bożą, ożywioną braterską jednością i doprowadzają do Boga Ojca przez Chrystusa w Duchu Świętym⁴⁶. Prezbyter w budowaniu wspólnoty powinien odznaczać się nadzwyczajną dobrocią na wzór Chrystusa, który pierwszą wspólnotę swoich uczniów kształtował nie poprzez zewnętrzny przymus, lecz przez wewnętrzne działanie Jego Ducha. W ten sposób przekazał żarliwą miłość grupie uczniów, tworząc z nich wspólnotę miłości, która stała się zalążkiem widzialnego Kościoła posłanego później do świata. Podobnie prezbyterzy, jako współpracownicy biskupów, mają pobudzać miłość we wspólnotach parafialnych tak, by żyły one na co dzień Duchem Chrystusowym, pociągnięte świadectwem świętości prezbitarów⁴⁷.

Jednym z istotnych celów duszpasterstwa jest wychowanie wiernych do praktykowania szczerej i czynnej miłości. Dokument soborowy wzywa prezbitarów do formacji chrześcijan, by ci nie żyli tylko dla siebie, lecz aby według wymagań nowego prawa miłości każdy, tak jak otrzymał łaskę, służył nią drugiemu

⁴² Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze, Częstochowa, 6 czerwca 1979*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 118; Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus” 28 października 1965*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, n. 28; DK, n. 15.

⁴³ Zob. DK, n. 8.

⁴⁴ Zob. *tamże*, n. 9.

⁴⁵ Zob. F. Blachnicki, *Teologia pastoralna ogólna*, Lublin 1970, s. 296–298.

⁴⁶ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do członków zakonu paulinów, Częstochowa, 19 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 267; DK, n. 6.

⁴⁷ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do osób konsekrowanych, Częstochowa, 4 czerwca 1997*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 944; Jan Paweł II, *Prezbyter pasterzem wspólnoty*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 285–286.

i aby w ten sposób wszyscy po chrześcijańsku wypełniali swe obowiązki w społeczności ludzkiej⁴⁸. Dlatego do zadań prezbitera należy przypominanie o obowiązku miłości bliźniego, ukazywanie znaczenia miłości w życiu społecznym, inspirowanie dzieł miłosierdzia oraz organizowanie pomocy charytatywnej dla ludzi potrzebujących i chorych⁴⁹.

Ważnym zadaniem prezbitarów jest prowadzenie powierzonych im wiernych do takiego zjednoczenia w miłości, aby oni sami obdarzali się nawzajem czcią i miłością braterską (Rz 12, 10). Powyższe zadanie można określić jako przenikanie ducha miłości w świadomość i styl życia wspólnoty parafialnej, a środkami realizacji tego zadania są nauczanie, liturgia i osobiste świadectwo duszpasterza⁵⁰.

Kapłani w dziele nauczania reprezentują Chrystusa, który jest pierwszym nauczycielem i wychowawcą Swojego ludu. Mandat Chrystusa odnośnie nauczania jest oczywisty, a obejmuje on nie tylko słowa, ale też gesty, czyny i postawy Mistrza z Nazaretu. „Uczcie się zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28, 20), oznacza to między innymi „uczcie się zachowywać przykazanie miłości”. Dlatego soborowy dekret wzywa kapłanów do takiej troski o wiernych, aby każdy z nich został doprowadzony w Duchu Świętym do rozwoju swego własnego powołania zgodnie z Ewangelią, do szczerej i czynnej miłości⁵¹.

Osobiste świadectwo

Ważnym środkiem kształtowania wiernych przez wiarę i miłość w braterską wspólnotę na wzór pierwszej gminy w Jerozolimie jest osobiste świadectwo duszpasterza, przejawiające się w stylu życia i posługiwania oraz w osobistym zaangażowaniu w działalność charytatywną⁵². Osobisty przykład miłości i troski o ubogich jest świadectwem najbardziej przekonującym i mobilizującym innych do współpracy w budowaniu wspólnoty Kościoła⁵³.

Sobór Watykański II wzywa kapłanów, aby urzeczywistniali ducha ubóstwa, który jest wyrazem miłości bliźniego i podstawą solidarności z ubogimi tego

⁴⁸ DK, n. 48.

⁴⁹ Zob. Jan Paweł II, *Prezbiter pasterzem wspólnoty...*, s. 286–287.

⁵⁰ Zob. Jan Paweł II, *Homilia w czasie nieszpórów eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic, Tarnów, 10 czerwca 1987*, w: *Pielgrzymki...*, s. 432; Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 465.

⁵¹ Zob. DK, n. 6.

⁵² Zob. Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem święceń kapłańskich, Lublin, 9 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 412; S. Wójtowicz, *Realizacja miłości obowiązkiem każdego katolika*, „Homo Dei” 1978, nr 1, s. 10–11.

⁵³ Zob. Jan Paweł II, *Homilia w czasie nieszpórów eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic, Tarnów, 10 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 432.

świata⁵⁴. Prezbiter powinien być przyjacielem ubogich, okazywać im szczególnie delikatne zainteresowanie swojej miłości duszpasterskiej⁵⁵. Jan Paweł II wzywa ponadto prezbiterów, aby nad zaspokojenie fundamentalnych potrzeb ludzkich nie przedkładali bogatego wystroju świątyń i drogocennych paramentów liturgicznych przeznaczonych do kultu Bożego⁵⁶. Uważa nawet, że niekiedy może okazać się konieczne sprzedanie tych dóbr, aby dać chleb, napój, odzież i dom temu, kto jest ich pozbawiony. Może to mieć jednak miejsce w sytuacjach naprawdę wyjątkowych, zważywszy, że odpowiedzialność za budowę nowych świątyń i ich wyposażenie spoczywa dzisiaj w Polsce na ludziach ubogich⁵⁷.

Prezbiter jest powołany do osobistego zaangażowania się w dzieła miłosierdzia. Niekiedy sytuacja wymaga zaangażowania nadzwyczajnego, częściej chodzi jednak o miłość prostą, zwyczajną, trudną do zauważenia, lecz stałą i wielkoduszną. Sobór Watykański II szczególnej uwadze kapłanów w parafii powierza osoby biedne i słabe oraz chore i umierające, z którymi sam Pan okazał się ściśle złączonym i których ewangelizacja jest znakiem dzieła mesjańskiego⁵⁸.

Na podstawie nauczania nowotestamentalnego i w nawiązaniu do tradycji chrześcijańskiej Sobór Watykański II mówi o urzędzie prezbiterów, który „jako związany z biskupstwem, uczestniczy we władzy, mocą której sam Chrystus Ciało swoje buduje, uświęca i rządzi”⁵⁹. Prezbiterów znamionuje również „podobieństwo do Chrystusa, najwyższego i wiekuistego Kapłana”⁶⁰. „To, co w fizjonomii kapłana jest istotne – nauczał Jan Paweł II – pozostaje niezmiennie, bowiem w przyszłości, tak samo jak dziś, musi być on podobny do Chrystusa. Jezus, żyjąc na ziemi, sam stał się doskonałym modelem kapłana i realizował kapłaństwo służebne, które jako pierwsi otrzymali Apostołowie”⁶¹. Sakrament kapłaństwa oznacza szczególną konsekrację i namaszczenie Duchem Świętym, które są źródłem specjalnych łask, potrzebnych do spełnienia posługi w Kościele i świecie. Do istotnych wymiarów posługi prezbiterów należą misja

⁵⁴ Jan Paweł II naucza, że miłość Kościoła do ubogich, należąca do stałej jego tradycji, każe mu zwracać się ku światu, w którym ubóstwo przybiera wciąż nowe, gigantyczne formy. W dokumencie programowym na trzecie tysiąclecie chrześcijaństwa papież podkreślił, że wszelka działalność Kościoła powinna brać początek w kontemplacji Chrystusa, a to wymaga dostrzegania Jego oblicza przede wszystkim w twarzach ludzi ubogich (zob. DK, n. 6).

⁵⁵ Zob. Jan Paweł II, *Homilia w czasie nieszpórów eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic*, Tarnów, 10 czerwca 1987, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 432.

⁵⁶ Zob. Jan Paweł II, *Prezbiter a dobra doczesne*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 318–323.

⁵⁷ Zob. Jan Paweł II, *Encyklika „Sollicitudo rei socialis”*, Rzym 1987, n. 31.

⁵⁸ Zob. DK, n. 6. Podobnie Kodeks Prawa Kanonicznego, omawiając obowiązki proboszcza, jego uważnej trosce powierza biednych, cierpiących, samotnych, wygnańców oraz przeżywających szczególne trudności (zob. *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1983, kan. 529, § 2).

⁵⁹ Sobór DK, n. 2; zob. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, n. 1563.

⁶⁰ KK 28.

⁶¹ PDV, n. 5.

ewangelizacyjna, sprawowanie oficjalnego kultu Boga i uświęcanie ludzi oraz funkcja pasterska⁶². Posługa ta będzie należycie sprawowana gdy kapłan – występujący w osobie Chrystusa – będzie trwał w „jedności w biskupie”, w wierności, miłości pasterskiej i braterskiej, dając żywy przykład, wiary czerpiąc siły z Eucharystii, istniejąc dzięki niej i dla niej⁶³.

Literatura

Blachnicki, F. *Teologia pastoralna ogólna*, Lublin 1970.

Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Pastores dabo Vobis”*, Rzym 1992.

Jan Paweł II, *Dzień po dniu, Ilustrowane kalendarium Wielkiego Pontyfikatu 1978–2005*, red. J. Sosnowski, Kraków 2005.

Jan Paweł II, *Encyklika „Sollicitudo rei socialis”*, Rzym 1987.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie liturgii słowa odprawionej przed katedrą św. Floriana, Warszawa Praga, 13 czerwca 1999*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 1135–1140.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie liturgii słowa odprawionej przed kościołem Braci Polskich Męczenników, Gorzów Wielkopolski, 2 czerwca 1997*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 899–905.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem święceń kapłańskich, Lublin 9 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 410–416.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie niesporów eucharystycznych skierowana do księży, zakonników i zakonnic, Tarnów, 10 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 429–433.

Jan Paweł II, *Orędzie do osób konsekrowanych, Częstochowa, 4 czerwca 1997*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 941–947.

Jan Paweł II, *Prezbiter a dobra doczesne*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 318–323.

Jan Paweł II, *Prezbiter człowiekiem miłości, 7 lipca 1993*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 308–309;

Jan Paweł II, *Prezbiter pasterzem wspólnoty*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 285–286.

Jan Paweł II, *Prezbiterat – służebne uczestnictwo w kapłaństwie Chrystusa*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 265–269.

⁶² Zob. Jan Paweł II, *Prezbiterat – służebne uczestnictwo w kapłaństwie Chrystusa*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, Watykan 1996, s. 265–269.

⁶³ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Liturgii Słowa, Warszawa Praga, 13 czerwca 1999*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki...*, s. 1140.

- Jan Paweł II, *Przemówienie do alumnów, księży i zakonników zgromadzonych w katedrze, Szczecin, 11 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Homilie, Przemówienia*, Kraków 2005, s. 459–467.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do księży archidiecezji poznańskiej zgromadzonych w katedrze, Poznań, 20 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 307.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do księży archidiecezji wrocławskiej, zakonników i zakonnic zgromadzonych w katedrze, Wrocław, 21 czerwca 1983*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 327–328.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do księży i wiernych w katedrze warszawskiej zgromadzonych w katedrze, Warszawa, 2 czerwca 1979*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 12–14.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze, Częstochowa, 6 czerwca 1979*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 117–124.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do osób konsekrowanych, Częstochowa, 4 czerwca 1997*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 941–947.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do więźniów wygłoszone w zakładzie karnym, Płock, 7 czerwca 1991, Płock, 7 czerwca 1991*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 703–706.
- Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone w czasie spotkania ekumenicznego w rezydencji prymasa Polski, Warszawa, 8 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 377–381.
- Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone z okazji ceremonii poświęcenia nowej części budynku Wyższego Seminarium Duchownego diecezji łomżyńskiej, Łomża, 5 czerwca 1991*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 639–641.
- Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone z okazji poświęcenia budynku Wyższego Seminarium Duchownego diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, Koszalin, 1 czerwca 1987*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 562–563.
- Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, Wrocław, 1 czerwca 1997*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 884–887.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1983.
- Kongregacja do spraw duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Watykan 1994.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, Katowice 1999.
- Michalik A., *Duszpasterz wczoraj, dziś i jutro*, t. I, Tarnów 1997, s. 89–97.

- Paweł VI, *Duszpasterstwo, służba, miłość, Przemówienie podczas audiencji ogólnej* (8 VII 1970), w: Paweł VI, *Kapłaństwo dzisiaj, Wybór przemówień*, red. E. Weron, Warszawa, Poznań 1978, s. 64–67.
- Słomka W., *Oblicza kapłańskiej miłości*, w: *Kapłan pośród ludu kapłańskiego*, red. W. Słomka, J. Misiurek, Lublin 1993, s. 33–41.
- Sobór Watykański II, *Dekret o formacji kapłańskiej z dnia 28 października 1965*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 285–299.
- Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus” 28 października 1965*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 232–254.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium” z dnia 4 grudnia 1963*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 40–70.
- Wójtowicz, S. *Realizacja miłości obowiązkiem każdego katolika*, „Homo Dei” 1978, nr 1, s. 10–11.

The priestly ministry in the teaching of John Paul II during his pilgrimages to his homeland

Summary

The priestly service in the Church was a very special topic of John Paul II's teachings during his pilgrimages to his homeland. The following dissertation discusses the image of a priest as presented by the Pope in his speeches, sermons and words directed at bishops, priests, monks, seminarians and worshippers during his journeys to Poland in the years 1979 – 2002. A presbyter coming from and established for the people is to serve in the Church while remaining “in unity with the bishop”, being faithful, professing pastoral and brotherly love, giving his personal testimony of his belief in Christ, whose Eucharist Oblation he pays daily, gaining from it both strength and power. A priest who is participating in the only and everlasting priesthood of Jesus Christ the High Priest is to fulfill his vocation through the evangelistic mission, professing the cult of God, sanctifying people and serving them in love, as exemplified by the love of the Good Shepherd.

Keywords: bishop, Church, Church in Poland, John Paul II, pastoral service, pilgrimages to Poland, pope, sanctifying mission, serving mission, teaching mission.